

Teresa Forcades és el rostre femení més mediàtic de l'Església catalana. Sap parlar al món d'avui amb el llenguatge d'avui. Doctora especialitzada en salut pública alhora que teòloga, centra els seus estudis en el concepte de la Trinitat i de la persona. Aquesta benedictina del monestir de Sant Benet de Montserrat no perd el somriure ni quan parla de qüestions controvertides. El més enriquidor és que les seves respostes no es poden donar mai per descomptat. L'any passat va publicar a Fragmenta la primera part de 'La teologia feminista en la història', de la qual prepara ara un segon volum. En l'Església oficial no tothom acull de bon grat les idees d'aquesta dona brillant, sincera i enriolada.

“La jerarquia seria diferent si la majoria de veritat ho volguéssim”

Entrevista a Teresa Forcades

Després de gairebé un any de la publicació del teu llibre “La teologia feminista en la història”, com ha estat acollit?

—Com que el llibre —encara que estigui adreçat al públic en general— tracta de teologia, jo tenia especial interès per l'acollida en l'àmbit teològic i, en aquest sentit, he de dir que no ha tingut ressò. Sí que puc dir que ha trobat un cert ressò en altres àmbits; això també ho valoro molt perquè la teologia que intento fer és teologia fonamental i aquesta sempre procura construir ponts entre el que és teologia i el que no ho és. Però el motiu d'alegria més gran són les persones concretes que em diuen que el llibre els ha fet pensar. Ara, crec que seria bo que en l'àmbit teològic s'anés normalitzant el tema de la teologia feminista.

—Fins a quin punt l'etiqueta “feminista” és un fre?

—La meva voluntat en fer servir el terme “feminista” és honorar les pioneres, les dones gràcies a les quals avui tu i jo podem votar i tenir independència econòmica. Podria fer servir un altre nom, però la meva sospita és que aquest altre nom potser d'aquí a uns quants anys tornaria a estar desprestigiada. Dintre de qualsevol línia de pensament

Marta Nin

hi ha un ventall de persones que expressen o representen una sèrie d'idees i no sempre es pot coincidir totalment en la manera d'expressar aquestes idees, però totes les que usem l'adjectiu ‘feminista’ ens remetem a les pioneres de finals del segle XIX. Crec que és de justícia declarar-se en continuïtat amb aquestes dones que van obrir-nos camí aguantant situacions que ara ens semblen increïbles. Pensa, per exemple, que a les facultats de medicina d'Anglaterra, a les primeres dones que hi van anar, els companys les van rebre orinant-se a sobre d'elles des de les finestres.

—La teologia feminista implicaria potser que la que no s'anomena així és masculista.

—Jo entenc que de teologia n'hi ha una de sola. Quan se li afegeix un adjectiu és per intentar fer visible alguna cosa que pot estar essent oblidada. L'adjectiu feminista vol evidenciar la problemàtica del paper de les dones en l'Església i en la teologia.

—Fins a quin punt la teologia feminista pot caure en manipulacions d'interpretació de la Paraula de Déu tal com a vegades la Paraula ha estat manipulada en contra de les dones?

—La possibilitat de manipular la Paraula és un perill real i s'ha d'acceptar d'entrada. Això passa sempre que tens

una teologia sensible a una causa social, motivada per una contradicció, sempre que tens una teologia crítica. Sí que hi ha aquest perill de fer una lectura esbiaixada, però si no tens cap interès social el perill pot ser que acabis sent irrellevant. Sovint ens qüestionem avui en teologia com podem arribar a la gent. Per a mi això és problemàtic perquè vol dir que el punt de partida està equivocadament. No es pot fer una teologia que *després* l'hagis d'exportar a la gent. Si això passa, cal preguntar-se: ¿Què significa això? ¿Des d'on l'has feta, la teologia? ¿On eres quan reflexionaves? ¿Per què vols ara fer *marketing*? Quan intento fer teologia sobre qüestions que per a mi són vives em trobo que la gent pot estar d'acord amb mi o no, però no m'he trobat que em diguin que no s'entén el que dic. Trobo desig de dialogar a fons fins i tot en temes que d'entrada poden semblar allunyats dels interessos de la gent d'avui, com ara la Trinitat o el pecat. Això pot lligar amb el fet que es parla de la nostra societat com una societat més religiosa en el sentit que cerca més.

–*Cal dir, però, que en termes d'intel·ligibilitat i de comunicació, sovint els referents eclesials no usen paràmetres o símbols actuals per tal que la gent d'avui pugui entendre aquests termes...*

–No és un tema senzill perquè les persones som molt diferents. La meua sensibilitat pot ser lluny del llenguatge o de certes idees de molts bisbes o del papa Benet XVI, però si algú em digués que el llenguatge habitual dels bisbes o del papa realment arriba a la majoria de la gent, també m'ho creuria.

–*Tu et sents dissident?*

–Dissident gens. Accepto aquesta realitat. Per exemple, en la meua pròpia comunitat monàstica potser només una altra germana s'autoanomenaria feminista i som 37. I això que

vol dir? No es pot saber. La realitat sempre va més enllà de les etiquetes. A les societats occidentals en general només una de cada quatre dones es considera feminista i la mateixa teologia de l'alliberament, que és on jo veig que la teologia està més viva, segons les estadístiques també és minoritària. Però potser és el llevat que fa fermentar la massa. No ho sabem. El que em

“QUAN S’AFEGEIX L’ADJECTIU FEMINISTA A LA TEOLOGIA ÉS FER VISIBLE ALGUNA COSA QUE POT ESTAR ESSENT OBLIDADA”

sembla important és defugir la idea d'una jerarquia que ens té a tots subjugats, jo no m'ho crec això. Si la majoria de veritat ho volguéssim, la jerarquia seria diferent i el món també.

–*Com valors des d'aquest punt de vista la comunitat eclesial?*

–Trobo important destacar que és una unitat en la diversitat. Això implica consciència de límit i que ningú pot tenir tota la veritat. Hi ha coses que

veig molt clares, però que les vegi clares no vol dir que siguin veritat. Procuo donar testimoni del que visc, faig i penso amb la màxima llibertat i sé que de jutge només n'hi ha un. M'ajuda recordar que en el judici final hi haurà sorpreses i que m'adonaré de matisos i coses de fons que potser m'havia assenyalat una germana i que ara encara no veig. Això fa que en mi hi hagi un punt que s'obre. I una altra cosa que m'ajuda és pensar quin és l'objectiu final. Perquè no es tracta d'una cursa per a veure qui arriba primer, la meta és que hi arribem tots. Si ara pel que jo penso no hi ha "quò-rum", doncs m'espero fins que n'hi hagi i vaig treballant tant com puc confiant que la llavor creix també

mentre la pagesa dorm. Ens hem de deixar guiar per l'Esperit. Sí que n'hi ha de tensions, però es poden viure des de la voluntat de comunió no només amb la pròpia comunitat monàstica com és el meu cas, o amb el bisbat o

“PROCUO DONAR TESTIMONI DEL QUE VISC, FAIG I PENSO AMB LA MÀXIMA LLIBERTAT. DE JUTGE NOMÉS N'HI HA UN”

amb la nostra Església catòlica sinó també amb tota la humanitat. No em sento estreta o lligada sinó en el camp de l'amor i de la gràcia que ja ha trobat molta gent abans que jo. Jesús diu que els camps estan rossos i per segar, jo

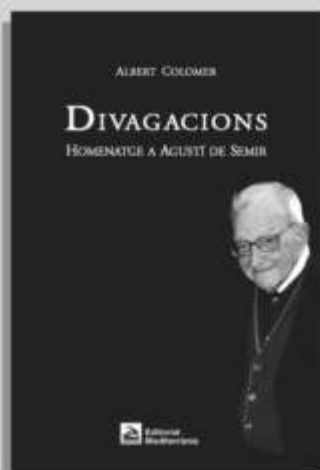
això ho veig ben clar. Els camps són amples i de feina n'hi ha molta.

–Però amb els teus vots d'obediència no hi ha un moment on et diuen que per aquí o per allà no hi pots anar? No tens aquest tipus d'enfrontaments? No et diuen potser que estàs eixamplant massa els camps?

–Bé, un exemple d'això podria ser l'ordenació sacerdotal de les dones. En la segona part del llibre “La Teologia feminista en la història”, que estic preparant per a Fragmenta, estic valorant si parlar-ne o no. Per a mi l'amplitud és que aquest punt jo el puc pensar i el resultat que sortirà no és el que em diran que faci, sinó el que jo veuré com a concreció de l'amor. D'això me'n sento del tot responsable. L'amor con-

DIVAGACIONS
HOMENATGE A AGUSTÍ DE SEMIR

Albert Colomer

Un llibre d'homenatge a Agustí de Semir i el seu pensament, basat en dos principis bàsics: l'amor com a únic fonament vàlid per a la vida de les persones, i que ningú ni res no pot imposar als altres una manera de pensar i d'actuar.

200 pàgines
PVP: 14 €

MIRADES...

Jordi Cervera i Valls
Il·lustrat per Aina Pongiluppi

Un recull d'articles breus, d'impactes quotidians directes i espontanis. Un recull fet de mirades als menys mirats, de mirades interiors, de mirades a la natura, de mirades als diaris. I aquestes mirades estan delicadament il·lustrades, amb sensibilitat i capacitat artística.

96 pàgines
PVP: 9 €

EDITORIAL MEDITERRÀNIA

Guillem Tell, 15, entl. 1a - 08006 Barcelona - Tel. 93 218 34 58 - Fax 93 237 22 10
editorial@editorialmediterrania.cat www.editorialmediterrania.cat

cret implica preveure les conseqüències dels propis actes i estar disposada a acceptar-les. De vegades, es pot optar per tractar un tema polèmic des d'un punt de vista diferent perquè hi ha visions enquistades que no aporten res de nou i és bo mirar de trobar maneres de desbloquejar-les. Per repetir el que ja s'ha dit no val la pena posar-s'hi. L'objectiu últim és no ofegar l'Esperit, aprendre a escoltar la veu de Déu, "els gemecs inefables de l'Esperit" que empeny el món vers la seva plenitud i mirar de col·laborar en aquest part còsmic. I això no se sap mai per on pot sortir. L'objectiu de la nostra vida és estimar malgrat totes les dificultats, i sempre i en tot lloc ho podem fer. És això el que jo entenc per respirar ample.

—Pel que fa a la situació de la dona en l'Església, és evident que hi ha una presència femenina important en la base que després no es tradueix en representativitat a nivell jeràrquic, però a vegades sembla que el que falta és consens en aquest sentit entre les mateixes dones, és a dir, que dins de l'Església les mateixes dones no fem pressió per tenir més visibilitat.

—A Espanya sembla que actualment hi ha uns 9.000 capellans i 54.000 monges i a les parròquies sempre hi sol haver força més dones que barons. El que interessaria és veure per què, si és una Església patriarcal, les dones hi hem participat sempre més que els barons. Per parlar de tot això caldria distingir el punt de partença antropològic i el punt d'arribada escatològic. Cal analitzar tant el procés d'individuació infantil com la maduració de la persona en un procés en el qual deixa de veure Déu com a projecció del pare-mare sexual de la infantesa. Ser imatge de Déu és la dignitat màxima que ens és donada a tots, la irreductibilitat de cada

persona que no està contraposada a la relació sinó que està constituïda per ella. Les identitats infantils d'identificació (cas de les nenes) o de desidentificació (cas dels nens) amb la mare van bé quan s'és petit però el problema és perpetuar-les, és a dir, quan tenim una dona adulta que està bé amb ella mateixa només en la mesura en què actua d'acord amb les persones que estima, o un baró adult que per tal de sentir-se 'ell mateix' necessita distanciar-se de les persones que estima. La dona pot tenir aleshores una falsa consciència de saber estimar i el baró una falsa consciència de saber ser lliure. El que s'amagaria darrera la falsa consciència de la dona seria por a la solitud i el que s'amagaria

“A TOTES LES ÈPOQUES HI HA HAGUT PERSONES QUE HAN PRES CONSCIÈNCIA QUE EL LLOC RESERVAT PER A LES DONES NO ERA EL QUE DÉU ELS HAVIA ASSIGNAT”

darrera de la falsa consciència del baró seria por a la dependència. Aquests dos patrons serien els que s'han de superar. Hem de fixar-nos en la crida a ser com aquest Déu que és capaç d'estimar des de la llibertat. A això ens ajuda la predicació de Jesús que supera tant el patró d'identitat per continuïtat (el patró femení) com el patró d'identitat per discontinuïtat (el patró masculí) i inaugura una realitat nova on els primers són els darrers i els darrers primers. En el cas de les dones no es tractaria de predicar que estigués pendent dels altres, per exemple. Això és bo i és el que s'acostuma a predicar a missa, i potser per aquest motiu hi anem més dones que barons, perquè aquesta prèdica lliga amb el nostre patró infantil i ens hi sentim identificades. Però potser el que se'ns hauria de predicar a les dones seria el missatge de les verges, mares i vídues dels primers segles, que

es podria resumir així: en nom de Déu es pot dir 'no' a les expectatives socials i familiars més arrelades i venerables per tal de seguir una vocació personal que no saps on et portarà. En qualsevol cas, és important que anem coneixent tan bé com sigui possible els processos d'individuació infantils i la relació que tenen amb els estereotips de gènere. No es tracta de somniar una societat sense identitats de gènere perquè si aquestes identitats (que han anat variant al llarg de la història) són el nostre trampolí de sortida, superar-les és una tasca que correspon a cada generació i al procés de maduració de cada persona; però sí que podem imaginar i intentar ajudar a construir una societat diferent, que sigui

“JESÚS NO PECA, NO DEIXA D'ESTIMAR MAI. MARIA TAMPOC. AQUEST ÉS PER A MI EL SENTIT DEL DOGMA DE LA IMMACULADA CONCEPCIÓ”

conscient d'on vénen i on van aquestes identitats i que pugui ajudar que les persones siguem més lliures i felices en les nostres relacions sexuals i a la vida en general.

–*Per què en el llibre “La teologia feminista en la història” no parles de les dones de l'Edat Mitjana?*

–Em situo sobretot en l'època moderna per una qüestió de falta d'espai. Em van quedar moltes dones al tinter (per exemple, Àngela de Merici). La tesi principal del llibre és que a totes les èpoques hi ha hagut persones (sobretot dones, però també barons) que han pres consciència que el lloc reservat per a les dones a l'Església o a la societat del seu temps no era el que Déu els havia assignat. M'interessava poder fonamentar bé la discussió de la teologia feminista avui i, a l'hora de parlar de la crisi de la postmodernitat, si no tenia el treball de la modernitat ben aprofundit m'hauria

costat més. El segon volum es titularà “*La teologia feminista, avui*” i tractaré l'evolució que ha fet aquesta teologia així com les figures i els corrents actuals en aquest camp.

–*Com et situes tu davant de la figura de Maria?*

–Com a Mare de Déu engendrada pel seu Fill a la vida nova, Maria per a mi és un exemple de què pot voler dir trascendir la feminitat, així com Jesús ho és de què pot voler dir trascendir la masculinitat. Maria no pot tenir amb el seu Fill una relació purament maternal, ha de deixar també que sigui Ell qui li doni la vida i la sang. Per això a l'època medieval es va estendre la metàfora de Jesús com a mare que ens porta en el seu si i ens nodreix amb la seva llet. Avui ens preguntem: on se situen la feminitat i la masculinitat? Aquesta pregunta planteja un problema teològic i cristològic de primera magnitud. Segons l'axioma patristic: “Tot el que ha estat assumit pel Crist ha estat redimit”, Crist ha assumit tot el que és essencial de la nostra humanitat. Si la feminitat fos essencial, Jesús l'hauria d'haver assumida no només com a metàfora sinó en el concret de la seva carn. Si, en canvi, podem llegir la masculinitat i la feminitat com a trampolí vers una realització humana plena que té en compte el cos però que està més enllà de les divisòries de gènere, aleshores aquest fet pot quedar desproblematitzat. Algunes qüestions de fons sobre l'ordenació sacerdotal de les dones van per aquí. Quan l'any 1976, després de la primera ordenació femenina en l'Església episcopaliana, Pau VI va encomanar l'estudi del tema a la Comissió Bíblica Pontifícia, aquesta va comunicar al Papa que no hi havia res en l'Esclat que impedis a les dones de rebre l'ordenació sacerdotal. Aleshores Pau VI va considerar que, malgrat tot, no era viable i va fer el seu

motu propi. Tot i així, no podem emetre cap judici, potser el Papa va saber copsar en aquest cas a la sensibilitat de la majoria d'aleshores, pero també és bo que la comissió es pronunciés d'aquesta manera i que ara consti que ja l'any 1976 la Comissió Bíblica no va trobar arguments contraris a l'ordenació de les dones.

–*Tornant a Maria...*

–Crec que és problemàtic quan es parla de Maria en relació a la seva maternitat biològica com si d'una manera passiva fos el que la fa especial. En una antífona venerable del temps de Nadal cantem encara avui que Déu es va encarnar 'sense intervenció humana'. Per què ho diem això? No hi va haver intervenció de cap baró, però d'intervenció 'humana' sí que n'hi va haver: Maria va haver de dir Sí. Aquest Sí té tota la importància. En aquest "sí" lliure i amorós es condensa tota la fecunditat de la maternitat de Maria. Crec que això és el que Jesús ens vol dir quan en més d'una ocasió sembla que posi en entredit la importància de la maternitat biològica de la seva mare (Lc 11,27-28 o Mc 3, 31-35). Penso que cal fixar-se en Maria com a persona, com a plenitud de tot allò que és humà. Nosaltres en essència som imatge de Déu, som amor. Hem estat fets per estimar sempre i per això quant més ho fem més bé ens sentim en un sentit molt profund. Ara bé, Déu estima d'una manera absoluta, sense espai ni temps i nosaltres en canvi som històrics. A cada moment hem de decidir què ens cal fer per estimar màximament en el concret de les nostres circumstàncies, que són sempre noves. Quan Jesús s'encarna passa a tenir aquest dilema. Jesús passa per l'espai i el temps i decideix sempre a favor de l'amor. Jesús no peca, no deixa d'estimar mai. Maria tampoc. Aquest és per a mi el sentit del dogma de la Immaculada

Concepció. És l'afirmació rotunda que el que és essencial en la nostra humanitat no és el fet que pequem sinó el fet que hàgim de decidir en cada moment de la nostra història, en l'aquí i en l'ara, què és estimar per a nosaltres, què significa ser un mateix en cada moment. Això és el que fa que nosaltres tinguem la nostra dignitat, és a dir, el fet que no poguem programar-nos, sinó que hàgim de viure la vida amb tot el risc que suposa aquest viure-la. Si el fet de pecar fos essencial per 'ser humà', no només Maria ens quedaria curta en la seva humanitat, sinó que també ens quedaria curt Jesús, que tampoc no va pecar mai. L'Encarnació seria una burla. Jesús és Déu, però és Déu *encarnat*. Maria és humana, però és humanitat *divinitzada*. Segons els pares de l'Església, la divinització (entesa com la participació plena en la vida de Déu) és l'objectiu de tota vida humana. ☺

Marta Nin

Escriptora i periodista. Autora del llibre *Dones en camí*.